

lingvisteillä on varaa sekä taloudellisesti että etenkin henkisesti. Kielitieteestä saatava suoranainen hyöty ei ole yleensä mitattavissa rahana; tosin todettiin, että olisi mahdollista saavuttaa koulutuksen järjestämisessä useiden kymmenien miljoonien säästöjä, mikäli opetusmateriaali pohjattaisiin tutkimustuloksiin. Kielitieteen harjoittamisesta saatavan taloudellisen hyödyn korostaminen nähtiin kuitenkin myös uhkana tutkimuksen vapaudelle: jos tutkimustyön kustannuksista vastaavat instanssit saisivat kokonaan päättää sen, kuinka tieteen harjoittamiseen sijoitettavat varat käytettäisiin, olisi pelättävissä suoranaista hyötyä tuottavien tutkimusalojen yksipuolista suosimista. Tämä todettiin erityisen arveluttavaksi, koska nykyiselläänkin vaikuttaa siltä, ettei Suomesta tahdo löytyä henkistä pääomaa itsenäisen kielitieteellisen tutkimuksen harjoittamiseen. Suomessa vaikuttavat kielitieteen suunnat on yleensä omaksuttu ulkomailta, ja tutkimus on jäänyt jossain määrin pintapuoliseksi. Perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen raja todettiin epäselväksi, koska teorianmuodostuksessa on mahdollista valita monia abstraktiotasoja ja myös sovelluksia voi olla erasteisia. Eri tutkijoiden näkemysristiriitojen arveltiin monesti johtuvan kuvaukselle asetettujen tavoitteiden erilaisuudesta: toiset pyrkivät kuvaamaan tiloja, struktuuria, ja toiset psykologista todellisuutta vastaavia prosesseja.

Iltapäivällä pohdittiin lingvistiikan ja filologian suhdetta sekä yliopistojen kieliainneiden opetusta. Keskustelun kiihkömuuden perusteella näytti siltä, että nykyään kielitieteilijät ovat suhteellisen yksimielisiä yleisen kielitieteen opetuksen tarpeellisuudesta. Mutta vaikka kielitieteen merkitys tieteellisen ajattelutavan kehittämisessä oivalletaankin, on käytännön ongelmia runsaasti. Tutkinno uudistuksen myötä tulee erityisen tarkoin harkittavaksi, kuinka kieliaineissa käytettäisiin hyvin niukalta näyttävä koulutus-aika. Ratkaisuksi esitettiin kielitieteellisten perusasioiden yhdistämistä äidinkie-

lenopetukseen, koska suomen kielen hallitseminen joka tapauksessa on ehdoton edellytys muiden kielten menestykselliselle opetukselle. Olisi myös löydettävä sellaiset opetusmenetelmät, että kielitieteen yhteys elävään kielen havainnollistui opiskelijoille. Nykyisin selvästi havaittavissa oleva turhautuminen ja motivaation puute katsottiin seuraukseksi väärästä tiedon tarjoamisen tavasta; opiskelijat kokevat opiskelun vain ikäväksi ulkoluvuksi, sen sijaan että se olisi itsenäiseen ajatteluun ja työskentelyyn innostava älyllinen haaste.

Useaan otteeseen todettiin, että tuloksiin johtava opetustyö käy päinsä vain, jos opettaja on itse innostunut ja perehtynyt syvällisesti aiheeseensa. Tältä kannalta ei ole puute, että yliopistoissa opetetaan sitä, mitä tutkitaan ja tutkitaan sitä, mitä opetetaan. Todella merkittävien tulosten saavuttaminen ja mm. tutkijankoulutuksen varmistaminen edellyttäisivät kuitenkin omapohjaista teorianmuodostusta myös omilta kielitieteilijöiltämme. Vaikka toisaalta on tietysti yritettävä pysytellä muualla harjoitettavan tutkimuksen uusimpien saavutusten tasalla, olisi pystyttävä organisoimaan myös teoreettisesti luovia kotimaisia tutkijaryhmiä, jollaisten työskentelystä jo nyt on saatu erittäin hyviä kokemuksia.

Kaisa Häkkinen

Myöhäinen kannanotto

Paavo Pulkkinen on herännyt kovin myöhään tuntemaan huolta äidinkielenopetuksen kehittämistyöstä. Hän valittelee kirjoituksessaan Nykypedagogista taikauskoa (Virittäjä 1/1978) sanojen *aine*, *ainekirjoitus* ja *kielioppi* häviämistä äidinkielen opettajien ammattisanastosta ja syyttää siitä Lukion opetussuunnitelma-

toimikunnan äidinkielen jaostoa. Syytös on lähetetty väärään osoitteeseen. Lisäksi se on noin 7 vuotta myöhässä. Käytännön koulukielestä mainitut sanat eivät ole kadonneet, mutta opetus suunnitelmista ne hävitti Peruskoulun opetussuunnitelmakomitean äidinkielen jaosto, jonka puheenjohtajana oli prof. Aimo Turunen ja äidinkielen aineopetuksen asiantuntijajäsenenä silloinen yliopettaja Vuokko Raekallio-Teppo. Vuodesta 1970 lähtien POPSin termistö on ollut kaikkien ulottuvilla.

Aine-sanana käyttöä puolustin mm. ÄOL:n vuosikirjassa 1972 (Siirtymäkauden opetusoppia) s. 237. Vastauksena oli hiiskumaton hiljaisuus. Mistään Pulkisen mainitsemasta sanasta eivät keskusteluun ryhtyneet sen enempää yliopistojen ainelaitokset kuin didaktiikan edustajat puhumattakaan äidinkielen opetuksesta vastaavista kouluhallituksen virkamiehistä. Vaikeneminen on aina tulkittu hyväksymisen merkiksi.

Uuden lukion äidinkielen oppimääräsuunnitelma annettiin tehtäväksi rakentaa POPSin pohjalle — niin kuin kaikkien muidenkin sellaisten aineiden, joita opiskellaan jo peruskoulussa. Koulujärjestelmämme kokonaisvaltaisen muuttamisen myötä ollaan rakentamassa yhtenäistä opetussuunnitelmien ketjua alkuperäisestä keskiasteen päättötutkintoon asti. Se merkitsee sitä, että ketjun alkupäässä hyväksytyjen suunnitelmien terminologiaa käyttäen jatketaan eteenpäin.

Lukion uusi äidinkielen opetussuunnitelma ei ole irrallinen asiakirja vaan osa valtavaa koulujärjestelmän mullistusta, keskiasteen uudistusta. Koko uudistuksessa olisi paljon äidinkielen opetuksen kannalta tärkeää keskusteltavaa. Mutta keskustelu tulisi käydä asian arvon mukaisella tasolla. Pulkisen noitavaino ei ole keskustelun avaus.

Irma Lonka

Kertomus Kotikielen Seuran 102. toimintavuodesta

Kotikielen Seura on 20. lokakuuta 1977 jättänyt valtion humanistiselle toimikunnalle Suomen Akatemian pyytämän lausunnon 1980-luvun tiedepolitiikan suuntaviivoista. Suomen Akatemian toivomuksen mukaisesti lausunnossa kohdistetaan päähuomio seuran tärkeimpien harastusalojen, suomen kielen tutkimuksen ja huollon, painopisteiden määrittämiseen. Lausunto on vastaus seuraaviin kysymyksiin: (1) Miten humanistisen tutkimuksen alalla tulee kehittää työnjakoa Suomen Akatemian, tieteellisten seurojen, korkeakoulujen laitosten ja yksittäisten tutkijoiden kesken? (2) Mitkä ovat seuran edustaman tieteenalan kannalta lähitulevaisuuden tärkeimmät tutkimuskohteet ja miten ne mahdollisesti liittyvät muiden tieteenalojen tutkimukseen? (3) Miten näiden kohteiden tutkimus liittyy alan tieteellisen tutkimuksen yleiseen kehittämiseen? (4) Mitkä edellä mainituista tutkimuskohteista ovat sellaisia, että niiden tuloksilla voidaan arvioida olevan käytännön sovelluksia eri yhteyksissä, esim. päätöksenteossa kulttuurihallinnon alalla?

Kotikielen Seuran lausunnossa sanotaan mm., että seuran työalat ovat nykyisin pitkälti institutionaalistuneet valtion eri tavoin rahoittamiksi: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, yliopistot ja josain määrin myös Suomen Akatemia hoitavat kukin osuuttaan tutkimuksesta. Lausunnossa korostetaan, että tämä sinänsä ilahduttava kehitys ei kuitenkaan saisi johtaa keinotekoisien jyrkkään työnjakoon eikä varsinkaan siihen, että yksityinen lahjakas tutkija ideoineen ja hankkeineen putoaa instituutioiden väliin, kun selvää tilaa ei näytä löytyvän yhdestäkään valtiollisen tai valtionapua nauttivan instituution ohjelmista. Nuoret tutkijat tarvitsisivat taloudellista tukea nimenomaan uransa alussa, ja Kotikielen